

הרב יצחק ואלמדה

אוצרות דעת, נספי וזיוק ופיקי הדרכה מלוקטים מאוצר שיעוריו של הגדו"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א

האוצר הטמון בגילוי סוד אפל! גילו את סודי - מה עושים?

ובצדקתה כי רבתה ניאותה לקבל על עצמה בזיונות כאלו עבור עבודת בעלה הצדיק.

תקן את סודך

ונסיים במה שכבר הוזכר במאמר הקודם, שמי שהוא בעל בטחון אמיתי, מלכתחילה אין לו שום בושא גם כשמתגלה חסרונו לעין כל, שהרי הוא יודע ומאמין שהקב"ה נתן לו חסרון זה מפני שרצה להטיל עליו שליחות מיוחדת, ומה לו להתבייש בשליחותו של מקום. דומה הדבר ללב נשבר, שמי שאינו מבין תכליתו, נדמה לו כדבר חסר. אבל מי שמבין תכליתו יודע שאין דבר יותר שלם מלב נשבר. מי שיודע שלכל קושי שפוקד את האדם יש בו תכלית, הרי הוא מבין שהקשיים אינם חסרונות, ואז אפילו בית שבור או שולחן שבור או גוף שבור, נעשים בעיניו דברים שלמים!

ואכן אם באמת יש לו לאדם במה להתבייש, וכגון שהוא מעורב במחלוקת ומריבה ואינו רוצה שיידעו מזה. אף הוא במקום שישקיע את כל כחו ודמו בהסתרת הדבר, ישקיע לתקן את הדבר משרשו ולהוציא את עצמו מן המחלוקת... הלא בזה שהוא משקיע את כוחותיו בהסתרת הדבר, הוא דומה למי שיש לו נבילה בתוך ביתו ובמקום להוציא ולהשליכו לאשפה, הוא סותם את חלונות ביתו כדי שלא ייצא הסרחון לחוץ ולא יידעו שיש לו נבילה בתוך ביתו. הוצא את הסרחון מביתך ויטב לך תיכף ומיד.

הכוחות שמשקיע בהסתרת הסוד

כשיעשה האדם חשבון בנפשו מדוע הוא מפחד שיתגלו סודותיו, ימצא את מקורם, וכשימצא את מקורם יעשה את מה שצריך על פי האמור עד כה, ישתרר מהם באחת ויוכל לחיות חיים שלווים ורגועים. ופעמים הרבה יגלה שמאז שהשתחרר מפחדיו הוא מתחיל לפרוץ בלימודו ולגדול בעבודת ה', וזאת מפני שכל אותם כוחות שהיה משקיע עד כה כדי להסתיר את סודותיו, התפנו מעתה והוא יכול להשקיע אותם בלימוד התורה ובעבודת ה'...

סוף דבר, החכם מכל אדם אמר (קהלת ז, כט): "האלוקים עשה את האדם ישר". האדם נברא בריא בנפשו ועם כוחות מספיקים להצליח בתלמודו ובעבודת בוראו. אולם "המה בקשו חשבונות רבים", וחשבונות אלו שואבים מהם את כל כוחותיהם ומשאירים אותם מחוסרי כוח בהגיעם ללימוד התורה ולעבודת ה'. גילה לנו רבינו בעל חובת הלבבות שכל זה מפני שחסר להם באמונתם ובטחונם בה', וכשאך יאמצו את לבם באמונה ובטחון, מיד יחזרו למה שהיו בתחילת בריאתם ויתחילו לגדול ולפרוץ בתורה ועבודת ה'!

(מתוך סדרת השיעורים על "שער הביטחון בספר 'חובות הלבבות', שיעור כ"ח. לשמיעת השיעור המלא, חייגו לקו השיעורים (בא"י), לחצו בכניסתכם למערכת 2 - שיעורי חובות הלבבות, ובהירו שיעור 28. שמעו וביטחון!)

אתה מתכוון כלפי הבזיונות שיהיו לי, הלא לזמן קצר יהיו ונעבור אותם בשלום בע"ה!"

פעמים הרבה מתהלך האדם עם סודותיו כשהוא סובל מפחדים איומים, אך ורק מפני שלא חשף את פחדיו לאור השמש. ייטיב לעצמו ויחשוף אותם לאור השמש. מה יקרה אם יתגלו סודותיי? יתכן שלא יקרה כלום. ואם יקרה - יתכן שיתפרסם הדבר ברבים ויהיו לי בזיונות. ומה יקרה אם יהיו לי בזיונות? תהיה לי כפרת עוונות!

כפרה קלה יותר

לפנינו דברי הספר "קול בוכים" להרב הגלאנטי כפי שהם מובאים בסוף הספר הקדוש "בית אהרן": "נאמר באיכה 'יתן למכהו לחי ישבע בחרפה'. מרגלא בפומיה דמורי [הרמ"ק ז"ל] שהיה אומר, שבכל התשובות שבעולם, המעולה שבכולן למרק את החטאים והזדונות והפשעים, היא שהאדם סובל עלבונות החירופים והגידופים, והיא מעולה יותר מכל מלקיות וסיגופי תעניות שבעולם. כי אם יסגף את עצמו לבד, יחוש מלבטל מדברי תורה למאן דלא אפשר ליה ונקרא חוטא, וכן במלקיות. אמנם במידה זו (כשהאדם סופג בזיונות), תאכל ותשתה ותעבוד ועוונות מתכפרים הגע בעצמך שיאמרו לך: 'תרצה שיבוא לך הפסד ממון או נפילת בתים?' תשיב 'לא', ואם יאמרו לך: 'תרצה שתהיה לך מיתת בניים?' תשיב 'חס ושלום, אתה ה' תשמרם', ואם יאמרו: 'תרצה שייכנה ה' בשחפת ובקדחת, בקריירי ובחמימי?' מיד ירוץ לברך ותשיב 'רחמנא ליצלך', וכן אם יאמרו לך על המיתה והגיהנום ועל הגלגולים רעים, על הכל תשיב 'חס ושלום'. אם כן תאמר לי: 'בחיירי! החטאות והעוונות והפשעים שחטאת ושעוית ושפשעת ופגמת במעלות הרמות בעשייה ויצירה ובריאה ואצילות כפי מחצב נשמתך מיום היותך על האדמה, במה יכופר? ובכן היתה העצה היעוצה מאת ה' צבאות יתן למכה לחי ישבע בחרפה, כמדובר."

כשיזכור האדם דיבורים אלו, יבין שאם יתגלו סודותיו ברצון הבורא ויגרמו לו בזיונות על ידי כן, לכל היותר תהיה לו כפרת עוונות, וממילא יחיה חיי רוגע ושלווה, משוחררים מכל פחד שווא.

על רבי יוסף הצדיק זצ"ל אב"ד דק"ק פוזנא, חתנו של הגאון נודע ביהודה זצ"ל, מסופר, שאשתו היתה נוהגת כל ימיו לביישו ברבים. ויהי בעת פטירתו, בכתה בכי מר ונשאה עליו קינה בספרה כי תנאי התנה עמה בשעה שהכניסה לחופה, שכל אימת שיוכל להיות איזה חשש נגיעה של כבוד, תביישנו ברבים כדי להצילו מן הכבוד, ולא אבה להכניסה לחופה מבלי שתקבל על עצמה תנאי זה...

ואמרו כי שלה גדול משלו, כי בעוד אותו ראו כל בני דורו כנרדף, אותה ראו כאשה רעה הרודפת את בעלה,

בגליון האחרון הרחבנו בענין שמירת סודות וחסרונות במשנתו של בעל הביטחון, הדבר טוב הוא אם לא, והנה באמת יכול האדם ואף מחויב להסתיר את הדברים שאין מן הראוי לפרסמם בשער בת רבים, כגון חסרון מסוים שיש בביתו, או מקור פרנסה מסוים שכדאי להסתירו משום "למה תתראו" (בראשית מב, א) וכדי שתשרה בו הברכה כמאמר חז"ל (ב"מ מב, א) "אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין". אבל יחד עם השתדלותו, מחויב הוא להאמין שאין התוצאה תלויה בו אלא בהש"ת, וכשיזכור כן יעשה את המוטל עליו בנחת וברוגע ועל השאר יטח בה', ולא ישקיע למעלה מכוחותיו כדי להסתיר את מה שהוא רוצה להסתיר.

וכל זה בדברים שאין מן הראוי לפרסמם, אך כאמור במאמר המורחב (בגליון האחרון), מרבית הדברים שבני אדם משקיעים בהם מאמצים מרובים להסתירם, הם דברים שאין שום סיבה אמיתית להסתירם, ומה שמסתירים אותם הוא רק בגלל הפחד של מה יאמרו ומה יגידו, ובגלל החשש שינזקו בהגיע עת השידוכים וכדומה. וכאמור, בגלל פחד זה אין הם יכולים ליטול עצה ותושיה ואינם יכולים לקיים בעצמם מאמר חז"ל (סוטה מב, ב) "דאגה בלב איש ישחנה - אל תקרי ישחנה אלא ישחנה", והרי הפסד גדול מאין כמוה הוא להתהלך ביד עם סודות בגלל פחדים הנובעים מחוסר בטחון בה'.

כפרת עוונות

ואמנם מי שיש לו דבר שאינו רוצה שיתגלה, לא מפני שהוא מפחד ממה יאמרו ומה יגידו, אלא מפני שהוא דבר שבמהותו גורם בושא לאדם. אם אירע ולאחר שעשה את המוטל עליו לשמור אותו שלא יתגלה (בדרכו של בעל הבטחון, וכאמור לעיל - בנחת וברוגע ובנשיאת תפילה לה'), יצא הדבר לחוץ ונתגלה לכל ונגרמה לו מחמת כן בושא גדולה, יודה ויהלל על כך לה' מתוך ידיעה ברורה שאך טוב וחסד הוא בעבורו, ולא יחשב חשבונות לדעת מי זה אשר גילה את סודו לאחרים ולא ינטור טינה לאף אחד בעולם.

וכך סיפר הגה"ח רבי חיים ברים זצ"ל שלקראת נישואיו ביקש לבקש את מורו ורבו הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל להיות מסדר הקידושין, אולם הדבר נבצר ממנו משום שחותנו הגה"ח רבי ישראל טויסיג זצ"ל ממאטערסדארף רצה דווקא את מהר"ץ דושינסקי זצ"ל. הלך אל רבו הגרא"ז מלצר להודיע לו שלא יוכל לקחת למסדר קידושין, אמר לו רבו: "אין לי שום קפידיא בכך, אבוא בע"ה להשתתף בחופתך והכל על מקומו יבוא בשלום!"

העיר לו אחד ממקורביו שלכאורה אין זה מן הכבוד שיעמוד בחופת תלמידו ולא יקבל סידור קידושין. אמר לו הגרא"ז: "אם אתה מתכוון לכבוד, מאן דכר שמייה, ואם

הלקה ממעשי יעקב אבינו -

הליכות חיים בשדה הפרנסה!

נשאת ונתת באמונה - כיצד זוכים לזה? • מחולק לה' חלקים

כי לא קל הוא לעשות את המלאכה בנאמנות מוחלטת וצריך לזה סייעתא דשמיא מרובה.

שלב ב'

המשכת הקדושה לעולם הזה

עוד מסבירים המפרשים שרצונו של הקב"ה בענין זה היה שנאציל את הקדושה לזה העולם, ולכן אילו היה האדם נמצא רק בעולמות העליונים, לא היה מקדש בזה את העולם הזה. לכן צריך האדם להכנס לתוך העולם הזה, לטפל בו ככל הצורך, ולזכור תוך כדי כך שיש מנהיג לבירה. וזהו מה שדיברו הרבה בקרב החסידים, שעל האדם להתעסק בצרכי העולם הזה ולהקפיד שישאר בלבו ומוחו דבוק בהש"ת, ובזה יאציל את הקדושה לעולם הזה.

וכך כתב הרמב"ם ב"מורה נבוכים" (ח"ג פב"א) שתכלית האדם היא שיהיה מספר עם בני אדם ומתעסק בצרכי גופו, ושכלו כולו בעת ההיא יהיה עם הש"ת והוא לפניו תמיד בלבו, ואף על פי שגופו עם בני אדם.

אכן כן, זוהי תכלית האדם, שתוך כדי עסוקו בצרכי העולם הזה, יזכור שהקב"ה משיגה עליו ומנהל, ויבקש לסייעתא דשמיא, ויחשוב בכל רגע מה רוצה הקב"ה מעמו במצב זה שהוא שרוי בו עתה, יש ויגלה שהוא צריך לעשות קידוש השם, יש שיגלה שהוא צריך לשמור על העינים, יש ויגלה שהוא צריך להיות זהיר בענייני ממונו, דהיינו שיתנהג בישירות למרות שהוא יכול לעשות איוו הערמה ולהרוויח יותר, וכן הלאה.

זאת היתה התוכנית של הקב"ה בבריאת העולם, ומי שיכול לישא וליתן ולהשאר ירא ושלם ונאמן דביבורו ובממונו, הרי הוא מקדש בזה את העולם הזה!

שלב ג'

להפוך לרוחניות

נעבור עתה לדברי המהר"ל. הנה המהר"ל ב"נצח ישראל" מסביר באופן נפלא מה נעשה לאדם כשהוא נושא ונותן באמונה, וזה תוכן דבריו: כל חומר, דהיינו כל דבר גשמי, נועד להיות מקבל, וכפי שרואים את הכוס למשל, שעשויה לקבל בתוכה משקה. ומאידך, כל צורה, דהיינו כל דבר רוחני, מופשט ומובדל מלהיות מקבל.

לכן תמצא שהמלאכים בהיותם נבדלים שכליים אינם עוסקים במשא ומתן, כי במשא ומתן צריך לקבל ולהשתכר, והמלאכים אינם יכולים לקבל. כשמישה רבינו אמר למלאכים כשאמרו תנה הודך על השמים "שוב מה כתיב בה, לא תשא, כלום משא ומתן יש ביניכם", לא נתכוון לומר להם רק שאין להם את הניסיון להשבע לשקר, אלא נתכוון לומר להם גם שהם מופקעים לגמרי מלישא וליתן, כי במשא ומתן האדם בא לקבל.

כשהאדם נושא ונותן הוא בעצם יוצא מנקודת הנחה שהוא זקוק לכמה אלפים דולר, ואז מתעוררת בו התשוקה

אם עסק בפריה ורביה, היא אם נשא ונתן באמונה, וכן כתב ב"יפה תואר" שזהו הפירוש בדברי המדרש.

ונמצא שמה שהאדם צריך לעשות במלאכה אינו ענין של בדיעבד, וכאילו אומרים לו: "מאחר שאתה צריך לעשות במלאכה, ראה לעשותה בנאמנות והזהר שלא לעבור על איסור גניבה ואונאה", אלא לתחילה שבלכתחילה הוא, כי כך היה רצונו של הקב"ה מתחילת הבריאה, שיעסוק האדם במלאכה, ולכן סידר את הבריאה באופן שיזדקק האדם לכסף, כדי שיצטרך לעסוק במלאכה שתכניס לו כסף וממילא יקיים את רצונו.

הצורך במלאכה

בוודאי מבקשים שתהיה זאת אומנות קלה ונקיה ושתהיה הסביבה קדושה וטהורה, אך סופו של דבר הוא שהצורך לעסוק במלאכה הוא צורך שהקב"ה יצר אותו בכוונה תחילה מפני שרצה שהאדם יעסוק במלאכה.

ואפילו אלו שהקב"ה נתן להם את האפשרות להישאר בין כתלי בית המדרש ולקיים 'ותלמוד תורה כנגד כולם', הלא גם בהם נשאר הצורך הראשון להשיג כסף כדי מחייתם. ואף מסתמכים על תמיכת הכולל, הלא גם בזה יצטרכו לישא וליתן בנאמנות, להגיע בזמן, לא להתבטל, לעשות מבחנים וכן הלאה. זאת ועוד, הרי בדרך כלל נוות ביתם תצא לעבוד בשביל לפרנס את המשפחה, ונמצא שבאופן זה יתקיים בהם הצורך לישא וליתן באמונה.

כך שכולם בלי יוצא מן הכלל עומדים בכל עת במבחן אם הם נושאים ונותנים באמונה, ולא בדיעבד הוא, אלא לתחילה הוא כפי שאנו רואים אצל יעקב אבינו ע"ה שבשביל זה הוצרך ללכת אצל לבן, ואלמלא היה עשו מכריחו ללכת אליו, היו מזמנים לו מן השמים אחרים שיכריחו אותו לכך.

לא לחינם נקראת המלאכה בפרקי אבות "דרך ארץ", אלא משום שזהו דרך הארץ, כלומר המהלך שעל פיו העולם פועל. רצונך לקיים זאת בדברים שבקדושה? מה טוב ומה נעים, אבל סוף כל סוף תצטרך לעסוק במלאכה ולישא וליתן עם אנשים ולהזהר במשנה זהירות שכל משאך ומתנך יהיה באמונה.

ועל זה דייק המדרש תנחומא מלשון הפסוק, שאם יזכה האדם ואכן יעשה את מלאכתו בנאמנות, לזה ייקרא צדיק, לזה ייקרא בעל זכותים, והזכות תעמוד לו יותר משתעמוד לו זכות אבות.

הן כך אנו רואים שיעקב אבינו ע"ה הגיע לתכליתו דווקא על-ידי נושא ונתן באמונה - עבד את לבן בכל כוחו ביום ובלילה בכל עונות השנה כמבואר בפסוקים - הוא נעשה מוכן להביא לעולם את יוסף הצדיק אשר הוא היה תכליתו ושלימותו כי כל מה שקרה ליעקב קרה ליוסף כנודע.

אמור מעתה: אם רוצה האדם להגיע לתכליתו ולשלימותו, אין הוא יכול להתחמק מלעסוק במלאכה ולבקש מהקב"ה שיצליח בידו לישא וליתן באמונה מבלי להונוט אחרים או לנגוב או לשקר וכדו'. ואכן מי שנמצא בפנים יודע היטב למה הדבר נחשב לזכות גדולה כל-כך,

בפרשתנו, פרשת ויצא, אנו לומדים על יעקב אבינו שיוצא אל הרחוב הסואן השורץ סכנות ועם כל זה נשאר יהודי ירא ושלם, והרבה אנו יכולים ללמוד ממנו איך להשאר אף אנו יראים ושלמים בצאתנו אל הרחוב הסואן. הנה לבן רודף אחר יעקב ורוצה לנגוע בו לרעה, אך הקב"ה אינו נותן לו כפי שהוא עצמו אומר ליעקב: "יש לאל ידי לעשות עמכם רע, ולאוקי אביכם אמש אמר אלי לאמר, השמת לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע". ולאחר כל המשא ומתן שמתנהל ביניהם, יעקב אומר לו במה הוא זוכה לשמירה עליונה: "לולי אלוקי אבי, אלוקי אברהם ופחד יצחק היה לי, כי עתה ריקם שלחתי, את עניי ואת יגיעי כפי ראה אלוקים ויזכר אמש".

ואיתא על זה במדרש תנחומא: "מכאן אנו למדין שזכות מלאכה עומדת במקום שאין יכול זכות אבות לעמוד, שנאמר 'לולי אלוקי אבי אלוקי אברהם וגו' כי עתה ריקם שלחתי", אם כן לא עמדה לו זכות אבותיו אלא לשמירת ממונו (שהרי כך הוא אומר שאלמלא זכות אבותיו היה לבן שולח אותו ריקם בלי ממונו). "את עניי ואת יגיעי כפי ראה אלוקים ויזכר אמש", שהזהירו מהרע לו בזכות יגיעי כפיו (הרי שגם אם לא היה די בזכות אבותיו כדי להציל את נפשו. היה די בזכות יגיעי כפיו להצילה)".

ומסיים שם: "לימד שלא יאמר אדם אוכל ואשתה ואראה בטוב, ולא אטריח עצמי, ומן השמים ירחמו. לכן נאמר 'ומעשה ידיו ברכת' (איוב א. ט.) צריך לאדם לעמוד ולעשות בשתי ידיו והקב"ה שולח את ברכתו!"

גדולה יגיעת כפיים

ולענין מעשה, הנה לפעמים נראה לנו שהמלאכה היא דבר בזוי שאינו מתאים לבן תורה היוצא ממשפחה חשובה, והלא גם מפני כך תשוקתו של כל אברך היא להישאר תמיד בד' אמות של הלכה, ואם יזכר לעשות לפרנסתו, לכל היותר יתמנה למגיד שיעור בשיבה. אך כאן גילתה לנו התורה שלפעמים יש אופן נוסף, שדווקא יעקב אבינו ע"ה שהיה נקרא 'איש תם וישוב אהלים', הוצרך ללכת לבית לבן ולעשות אצלו מלאכה ולישא וליתן עמו, וכיון שנשא ונתן עמו בנאמנות, נזקף לו הדבר לזכות הגדולה יותר מזכות אבות.

אכן חידוש גדול הוא דברי המדרש, כי הגם שידענו כבר שעל האדם לעשות במלאכה כי אדם לעמול יולד, מכל מקום סבורים היינו שהוא צריך לעשות אותה מצד ההכרח ומפני שאינו יכול להשתמט ממנה, אך כאן נתחדש שזכות גדולה יש בעשייתה, זכות שעולה בכוחה על זכות אבות!

שלב א'

נשאת ונתת באמונה

הנה כפי הפשטות הזכות הגדולה נובעת ממה שהאדם נושא ונותן באמונה, שהרי כך רואים שאמרו חז"ל שבשעה שמכניסין את האדם לדין, השאלה הראשונה ששואלים אותו, עוד לפני ששואלים אותו אם קבע עתים לתורה או

הרבנונות

וראיתי מביאים ראייה נפלאה מפרשה זו שעל-ידי משא ומתן באמונה מאצילים את הקדושה לעולם, כי הנה בפרשה זו נאמר שהקב"ה נתגלה ללבן, ולכאורה הוא פלא גדול היתכן שלבן הארמי יזכה לגילוי השכינה הקדושה, אלא לפי שיעקב אבינו היה בביתו ונשא ונתן שם באמונה ועבד את ה' באמצעות מלאכתו, גרם שם לריבוי הקדושה עד שאפילו לבן הארמי זכה שיתגלה לו הקב"ה.

להשיג סכום זה, ולכן הוא עושה כל טעדיק כדי להשיג בדרך משא ומתן, וכשהוא משיגו, תשוקתו לקבל נרגעת. והרי הוא דומה לאדם רעב שמתעורר בו רצון עז לחפש מזון כדי להשביע את רעבונו, וכשהוא מוצא מזון ואוכל, רעבונו נרגע, וכמו כן מי שמחפש כבוד ותשומת לב, כגון מי שסיים מסכת ומתעורר בו רצון עז להודיע על כך לכל העולם כולו כדי שכולם ידעו על כך ועיריכוהו, בכל אלה ודומיהם, האדם מעמיד את עצמו בחזקת מקבל וממילא הוא מגביר בזה את חומריותו.

והנה כשהאדם אוכל למשל, אע"פ שאינו קדוש ופרוש, אם יחשוב באותה עשה שהוא פועל משהו באכילתו, למרות שאינו יודע מה הוא פועל, או אם יחשוב באותה עת שהקב"ה הוא זה שמאכילו, הרי הוא מתעלה קצת באופן ממילא כי הצורה מתגברת ואין חומריותו מתעוררת כל כך. ולהיפך אם האדם להוט באכילתו ואוכל ברעבתנות, הוא מחזק בכך את חומריותו בכל תוקפה.

וכמו כן בענין תשומת הלב והכבוד, יש מי שהולך ושואב אותם בדליים וחביות, ויש מי שהגם שהוא דורש אותם כי נפשו זקוקה להם, אינו קם לקחת אותם, אלא מחכה שיגיעו אליו מעצמם.

להיות מן הנותנים

ובכן מה יעשה האדם העוסק במשא ומתן ורוצה שלא יתגשם על ידו? והרי האדם אי אפשר לו שלא יעסוק במשא ומתן כמו שראינו שהצורך לעסוק במשא ומתן הוא מסדר הבריאה, ומה יעשה שלא תתעורר חומריותו בכל תוקפה. הלא הסברא נותנת שבאותה מידה שהשקוע בתאוות אכילה כל היום, נעשה אדם חומרי ומגושם, כך העוסק כל היום במשא ומתן וחושב איך לאגור ממון עוד ועוד, יעשה אדם חומרי ומגושם, ואיך נוכל להנצל מזה?

התשובה לכך כותב מהר"ל בלשונו: "כאשר משא ומתן שלו באמונה, ואינו נוטל מה שאינו ראוי לו, הרי אינו מקבל מן אחר רק מה שראוי, ואין זה נחשב שהוא מקבל דבר". וכונת דבריו שכל שהאדם מקבל רק לפי ערך התמורה שהוא נותן, אין זה נקרא שהוא מקבל, שהרי עשה מעשה חליפין בלבד.

דומה הדבר לשני אנשים, לאחד היה כד חלב ולשני היה כיכר לחם, נתן הראשון מעט מהחלב שלו לרעהו, ורעהו נתן לו מעט מן הלחם שלו, וכך יש לשניהם גם חלב וגם לחם. כך ברא הקב"ה בעולם כסף כנגד מזון והטיל על בני האדם המלאכה החליפיים זה בזה באופן שיהיה לכולם גם מזה וגם מזה כדי צרכם ויכולו לחיות בשלוה ונחת. ולכן כל שהאדם מתנהג לפי תכלית זו, לא זו בלבד שאין בו חסרון, עוד הוא מקיים בזה את התכלית לפי סדר הבריאה, ואם כן אינו מתגשם מזה כלל.

משא ומתן באמונה כיצד?

נמצאנו למדנים שהנוטל יותר מן הראוי לו על ידי הערמה ותחבולות (כפי שנהוג היום לעשות תחבולות ומבצעים שקריים כדי לרמות בני אדם ולגרום להם לקנות דברים שאינם זקוקים להם), מלבד השאלה שיש בזה מצד המלוך ממון, ומלבד השאלה שיש בזה מצד מצות האמונה והבטחון שהיא יסוד היהדות, עוד יש בכך מוקש גדול, כי בזה נעשה האדם מקבל ומעורר את חומריותו. מה שאין כן אם יקבל רק מה שראוי לו ותו לא, שבשום אופן לא יתגשם מכך, שהרי אינו נקרא מקבל אלא מחליף את פירותיו בכספו של פלוני.

סוף דבר, בין אם עוסק האדם במכירת קרקעות, בין אם הוא מוכר פירות או כלים, בין אם הוא מוכר יצירות כגון ציורים או ספרים שכתב, ובין אם הוא נותן שירות כגון שהוא מנגן בחתונות וכדו', בכל סוג עבודה, כל שיחשוב האדם בלבו שאינו רוצה להיות מקבל, אלא כל רצונו ליתן לאחרים את מה שהם צריכים ולקבל תמורתו כסף לפרנסת בני ביתו, לא יתגשם מעבודתו אלא יתעלה ממנה.

שינוי הגישה אל עסק הפרנסה

המהר"ל לימד אותנו לשנות את השקפתנו על עסק הפרנסה. תחת אשר נחשוב שאנו עוסקים במסחרנו מפני שאנו רוצים לקבל כסף, ומה נעשה ואין לנו ברירה כי אין מקבלים כסף חינם, לכן מוכרחים אנו ליתן תמורתו את מה שאנו מוכרים,

נהפוך את מחשבתנו ונאמר כך: רצונו להיות נותנים כל היום, ואדראב בגלל זה הטביע בנו הקב"ה הצורך להרוויח כסף, כדי שבהכרח נצטרך להיות נותנים. וכיון שנכוון זאת פעם אחר פעם בעת מסחרנו, ממילא נלך ונתעלה, ונעשה יותר ויותר רוחניים אע"פ שנמשך לעסוק במסחרנו.

אין זה שונה מכל דבר מצוה שיש בה גם עונג גשמי, שכל שכונת האדם לפעול וליתן, הוא מתעלה על ידו, ולהיפך, אם כונתו לקבל ממנה את ההנאה הגשמית, הוא יורד למטה על ידה. כמו כן ממש הוא לענין משא ומתן, זה מה שהעיר לנו המהר"ל שכל שהאדם נותן תמורה הוגנת לכסף שהוא מקבל, אין הוא נקרא מקבל ולכן הוא נותר בקדושתו.

ישנם אנשים שאוהבים לאכול ברוגע ויש אנשים שאוהבים לישון ברוגע

שלב ד'

האהבה מקלקלת את השורה

ואמנם כדי שנוכל לשנות את השקפתנו עלינו להבין מה הן הסיבות שביגנם קשה לנו כל כך להיות מן הנותנים ולא מן המקבלים. הנה בספר "אורחות צדיקים" (שער האהבה) כתב לבאר, שכפי שאמרנו חז"ל על אברהם אבינו שאהבתו לבוראו קלקלה את השורה, כך יכול להיות אצל כל אחד ואחד כמה מיני אהבה שיקלקלו את השורה. ובלשונו: ועתה שמע איך האהבה מקלקלת המעשים בעת שיגביר אהבתו על חכמתו, כי כמה מיני אהבה זו משונה מזו. ובין כל אותן אהבות שמקלקלות את השורה, מביא בעל "אורחות צדיקים" גם אהבת ממון שבעניינה אנו עוסקים, זה לישונו: "האהבה השניה - אהבת ממון, ומרוב תשוקתו אל הממון לא יהיה משא ומתן שלו באמונה, וחומד עושיק וגזול כדי להרבות הון, ומרוב חמדת העושר יקפוץ ידו מן הצדקה ויהיה צר עין".

הנה כי כן, האהבה מקלקלת את השורה. הן הקב"ה יסד סדר מתוקן בעולם, אשר לפיו יכול כל אדם לישא וליתן ולהרוויח כסף, ואם רואה האדם שאינו מרוויח כדי צרכו, הלא יכול הוא להתפלל ולמצוא לעצמו עוד מיני מסחר להרוויח מהם. מדוע צריך האדם לבוא לידי גזילה ושאר מרעין בישין? התשובה היא: אהבת הממון. אהבת הממון מקלקלת את השורה.

ואם נתבונן בעולם נוכל לראות איך אנשים הקריבו את בני ביתם בשביל להרבות הונם, ואף סיכנו את עצמם בישיבה בכלל לשנים רבות, והכל משום שאהבת הממון שלהם קלקלה את השורה. וכבר אמרו הצדיקים שתאוות הממון נובעת מתאוות עבודה זרה. כמה צער יש בזה!

עניני כ"ל איך ישברו

פעמים הרבה אין שום הגיון בתאוה זו, וגם אין צריך לחפש לה הגיון, כי תאוה אין צריכה הגיון. אך פעמים הרבה היא ברת הגיון. "מה לעשות? אני צריך לחתן את צאצאיי, וכי רוצים אתם שצאצאיי יישארו בבית עד ששערותיהם ילבינו?!" אכן התשובה האמיתית היא שיש דרך ישרה וחלקה איך להתפרנס ואיך לחתן את הילדים, והיא לבטוח בהקב"ה כמו שנאמר "עניני כ"ל איך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעת". ואפילו אם אין האדם יודע איך לבטוח נכונה, אין לו שום סיבה לנקוט בעבור כך בצעדים בלתי ראויים, כי אלה לא יעילו לו מאומה, אלא להיפך, יעמיקו את שברו.

שלב ה'

במסירה נעלה

התבוננו וראו! כל אותם ארגונים שמטפלים במשפחות שנקלעו לחובות לעלות על דרך המלך, מה הם מלמדים את אבות המשפחות? הלא הם מרוויחים סכום נמוך בהרבה מכדי הוצאותיהם, וכי יכולים אותם ארגונים להשלים להם את הפער?! ובכן אחד מהדברים הפשוטים שהם מלמדים אותם הוא שלא יעשו יותר דברים טיפשיים למרות היותם במצוקה. כי הנה רבים המה האנשים שנקלעו לחובות משום שהיו במצוקה, וזו סנוורה את עיניהם וגרמה להם לעשות מעשים אשר לא ייעשו. על כן מלמדים אותם ארגונים אלו שלא לעשות מעשה שום דברים פזיזים מחמת מצוקתם.

הללו עומדים וצוחים: אם לא נפעל יותר כפי שפעלנו עד כה, מה תקוה יש לנו להחליץ עבור החובות? והללו עונים להם: אין אנו יודעים. בשביל זה אתם צריכים לפתוח תהלים ולהתפלל להש"ת שיעזור לכם. מה שאנו יכולים לעזור לכם, הוא רק למנוע אתכם מלחזור על מה שעשיתם עד כה. הפלא ופלא! עוברת תקופה קצרה ופתאום הם מתחילים להחליץ עבור החובות, הם מטפסים להם לאט לאט ולפתע הם מגלים שהם נמצאים כבר על דרך המלך. מה עשיתם להם? נתתם להם מאה אלף דולר לכסות חובותיהם? לא, הם לא נתנו להם כלום, אבל הם העמידו אותם על דרך כל הארץ ומנעו מהם לעשות טטויות, וכיון שנעמדו על דרך זו, ממילא הסתדרו להם הדברים, כי הקב"ה מפרנס כל אחד, אך זאת בתנאי שהוא הולך בדרך כל הארץ ומעמיד את עצמו לסדר הבריאה.

ואכן מפני מה נקטו הללו בתחילה במעשים פזיזים וטפשיים? מפני מה עשו כל מיני זיפיים וחתימות שקריות? מפני שחמדו את הממון, ואהבתם היא זו שקלקלה את השורה, היא זו שגרמה להם לסכן את כל היקר להם, והיא זו שהרחיקה עושים מפרנסתם.

אם גם אתאמץ בעצות ותחבולות

מנהל מוסד סיפר לי שיצא לו לדבר עם מנהל מוסד אחר ושאל אותו בין השאר אם הוא עושה את כל התחבולות והשקרים. הלה ענה לו שאינו עושה אותם. התפלל הוא ושאל: איך יתכן? הלא אינו שייך במציאות לנהל מוסד בלי כל אותן תחבולות, שהרי אין הקומוץ משביע את הארי. ענה לו הלה בכהאי לישנא: ישנם אנשים שאוהבים לאכול ברוגע ויש אנשים שאוהבים לישון ברוגע. ובכן אתה נמנה על אותם אנשים שאוהבים לאכול ברוגע, לכן אתה עושה את כל התחבולות כדי שתוכל לאכול כדרך בעלי בתים חשובים. אני נמנה על אותם אנשים שאוהבים לישון ברוגע, לכן אני מוותר על כל אותן תחבולות אע"פ שאצטרך בגלל כן למעט באכילתי.

הדבר נשמע אמנם כביחוחא בעלמא, אבל באמת גלומה בו אותה אמת שדיברנו עליה. תאוות הממון שלך גורמת לך לקלקל את השורה ולסכן את שלוחתך, אם תוותר על תאוות הממון שלך, לא תסכן את שלוחתך ושינתך תהיה מתוקה.

סוף דבר

סיכום הדברים: כשהאדם עוסק במשא ומתן, יש לו לדעת שזהו רצונו של הקב"ה שיצטרך להתעסק בכספים, ליתן ולקחת, ובכוננה תחילה סידר את הבריאה באופן זה. וכל זה משום שבאופן זה דווקא האדם מקדש את העולם הזה כל שהוא זוכר את הקב"ה תוך כדי עבודת מסחרו, ובעבור כך נזקף לו הדבר לזכות עצומה יותר מזכות אבות. ולימדנו מהר"ל שכדי שיתקיים דבר זה מוכרח האדם להיות נותן במסחרו ולא מקבל, וכדי שבאמת יהיה נותן ולא מקבל, עליו להזהר בכל הזהירות שלא לילך בעקמומיות, אלא לעשות את כל משאו ומתנו באמונה. ועל כל זה אמרנו שהיצר הרע המונע את האדם מלעשות את משאו ומתנו באמונה, הוא תאוות הממון שלו אשר מקלקלת את השורה.

אכן במעט התבוננות יוכל האדם להבין כמה תאוות הממון הורסת אצלו כל חלקה טובה, ואז יתעורר לדבר עם הקב"ה, וממילא יעזור לו הקב"ה להפטר מתאוות הממון שלו ולזכות עד בלי סוף בזה ובבא.

החזק במוסר!

לימוד המוסר - כתרים בפני הרחוב המאיים!

הנה העולם הזה מכריז מטבעו בכל יום ויום שהכבוד והתאוה הם הדברים החשובים ביותר בעולם, ושהגשמייות היא העיקר והרוחניות אינה כי אם מנהג טוב שיש בו סגולה, וכמאמר חז"ל (סוכה נב, ב) "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום". ולכן **אם לא נלחם עם הכרזה זו של היצר הרע בכל יום, יחלחלו דברי אט אט בתוכנו**, ולאחר כמה ימים נמצא את עצמנו מושפעים ממנו אל"פ שלא דיברנו עם אף אחד בעולם.

כשהרמב"ם אמר בדברותיו הידועים שעלינו ללכת למדבריות אם יהיה צורך בכך, הוא התכוון לשני דברים, הראשון כי **במדבר אין נמצאים אנשים חוטאים**, והשני כי **במדבר הכל שקט ואין רואים בו אנשים מתרועעים** אנה ואנה **מבוקר ועד ערב להשיג עוד מעט ממון ועוד מעט כבוד**. האנשים המתרועעים בעיר הגדולה ובולטים במידותיהם המושחתות, מחזקים בעצם התנהגותם את מה שהעולם הזה מסמל, שהעיקר הוא הגשמייות והרוחניות מיועדת רק לצדיקים גדולים. שונה הדבר במדבר שבו הכל שקט ושאנן והבריאה הגשמיית איננה בולטת שם כל כך.

מעשה

הנה הגאון רבי אהרן קאטלער זצ"ל דיבר פעם על אודות הוויכוח שהיה בדורות האחרונים בין גדולי תורה בפולין וליטא, דוגלי שיטת המוסר ומתנגדיהם, אם יש להרבות בלימוד ספרי יראה אם לאו, ואמר: שכל זה היה פעם, אבל היום **לימוד ספרי יראה הוא בבחינת פיקוח נפש, כי אם לא ירבה האדם בלימוד ספרי יראה, יושפע מן הסביבה וסופו מי ישורנו!**

הבנה למעשה

דעו לכם שאין מי שנמלט מדבר זה. גזירת המציאות של מינו היא להיחשף בלי סוף לחידושים וחדשות העוברים מפה לאוזן, ואי-אפשר לו לאדם לעמוד על זה, שהרי הוא רואה את עצמו נמצא במקום של יראים ושלמים וסבור הוא שדיו בכך, ואינו מרגיש שמבלי משים נכנסים באוזניו ולבו בדברים הגובלים בכפירה וברעות רוח.

מעשה

ומטעם זה הודיעו לנו הצדיקים שהעצה היחידה להשאר נקיים וזכים, הוא **ללמוד מדי יום ביומו ספרי מוסר**, כלומר ספרים שיחזירו אותנו לדרך הישר.

וכך היה מעיד מרנא החתם סופר זיע"א, כמובא בספר "חוט המשולש", שאם היה עובר עליו אפילו יום אחד מבלי ללמוד בספר "חובת הלבבות", היה מרגיש קרירות בלבו במשך כמה שבועות!

הבנה למעשה

החובת הלבבות על כל שעריה מלמד את האדם כיצד להסתכל על הבריאה באופן הנכון, ומי שאינו מתמיד בלימוד חיבורו, וכשהוא שומע כפעם בפעם איהו דיבור שהדרשנים מוסרים בשם החובת הלבבות, הוא מביע התפעלות באמרו: "אף! ראה נא גדלות הצדיקים" וממשיך בדרכו, סימן הוא שהוא שקוע ראשו ורובו בעולם החומרי ואינו מרגיש כלל שהוא חולה מסוכן.

ומאידך, מי שמתמיד בלימוד הספר "חובת הלבבות", עד מהרה מקבל הסתכלות אמיתית על העולם ומתלוצץ בלבו על המתעייפים בהתרועעם אחרי הכבוד המדומה, וכשהוא פוגש עוד אנשים הרואים את העולם באופן הנכון, הוא מתרפק עליהם ומאמץ אותם אל לבו.

מעשה

שמעתי מפי האדמו"ר מוויזשניץ מאנסי שליט"א, שאביו הרה"ק רבי מרדכי זיע"א היה לומד כל יום בספר חובת הלבבות. ואם אירע לעת זקנותו, שמחמת היותו בבית החולים לא עלה בידו ללמוד באותו יום, היה משלים את סדר לימודו למחרת. וכן אם אירע שלא למד כמה ימים, היה משלים את כל מה שהחסיר ביום הראשון שנזדמן לפניו.

הבנה למעשה

ונימק האדמו"ר שליט"א את טעמו, מפני שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ולכן הוא זקוק כל יום לחיזוק חדש, ואם החסירו הוא צריך להשלימו למחרת.

מעשה

הנה חז"ל אמרו (שבת לא, א) שהאדם חייב שיעסוק ביראת שמים יחד עם עסק התורה, בדומה לקב חומטין (אדמה מלוחה שמשמר את החיטים שלא ירקבו) שמערבים בכור חיטים כדי לשמרו שלא יתקלקל. וכתב על כך בספר "נפש החיים", מאחר שלפי החשבון, הקב הוא רק אחד ממאה ושמונים בכור, מוכח מדברי הגמרא שאין לעסוק ביראה כי אם מעט ביחס לעסק התורה.

אלם הגה"ק ה'חידושי הרי"ם זיע"א תמה על דברי בעל נפש החיים כי לפי חשבוננו יוצא שאין לו לאדם לעסוק ביראה יותר משמונה דקות ביום, וכי אפשר לקנות יראת שמים בשמונה דקות?! ואמרו ה'חידושי הרי"ם שאולי בעל נפש החיים לפי מדרגתו היה יכול לקנות יראת שמים בשמונה דקות, אבל לא כל אחד הוא בר הכי. והפטיר ה'חידושי הרי"ם: זהו אחד משני הדברים שאיני מבין בספר נפש החיים.

הבנה למעשה

ומה נענה אנן אבתייה? אם גאון וקדוש זה היה זקוק ליותר משמונה דקות כדי לקנות יראת שמים, היתכן שאנו נסתפק בפחות מזה?! היתכן שלא נלמוד כלל ספרי מוסר וחסידות?! יש סגנון חשיבה אצל הבורחים שצריך ללמוד ספרי חסידות רק כדי לצאת ידי חובה, ומפני שהמשיפיעים עומדים להם על הראש.

צדיקים! איך אתם חושבים להסתדר בחיים בלי ספרי חסידות. עוד מעט תקימו בתים בישראל, וכי יודעים אתם כבר מה זו השתדלות לפרנסה?! וכי יודעים אתם מה זו הכנעה, מה זה יחוד המעשה?! אם לא תקבעו סדר לימוד רציני בספרי מוסר וחסידות, עלולים אתם לצאת מוכים וחבולים מהר מן הצפי.

הלא בפרשתינו יעקב אבינו ידע ללמוד יותר מכולנו, ואף על פי כן הבין שבטרום לכתו לבית לבן, מוכרח הוא ללמוד י"ד שנים ימים ולילות בשיבת שם ועבר. אף אנו יש לנו להבין, שמאחר שהקב"ה שתל אותנו בדור זה, דור שבו אי אפשר לברוח מן הרחוב, לא יעיל לנו מאומה מבלי שנלמוד כיצד להסיט מאתנו את רוח הרחוב!

מעשה

מעשה בבעל עגלה שהעמיד עגלתו בדרך הישרה וכשראה שהסוסים פונים אל נוכח פניהם, הניח את המושכות מידי ונשכב לנוח. הסוסים התחילו במרוצתם ובעל העגלה גם את שנתו. כעבור חצי שעה התדרדרה העגלה במורד ההר ובעל העגלה התעורר חבול ומוכה. מיד החל לצרוח: "מה זה ועל מה זה, והלא הנחיתי את הסוסים בדרך הנכונה?" אמר לו החכם: "שמע נא בעל עגלה יקר! סוסים אין להם שכל. אותם צריך להנהיג ללא הרף ולהצליף בהם כל אימת שמנסים לסטות מן הדרך הסלולה!"

הבנה למעשה

מותר האדם מן הבהמה אין. הסוס הקטן שיושב בלבו של אדם מושך אותו לצדדים, והוא חייב להצליף בו את מכותיו פעם אחר פעם. אם לא יעורר האדם את עצמו כפעם בפעם, לא יעיל לו מה שיעורר את עצמו אחת לשבועיים.

אלו שאינם מעוררים את עצמם מידי יום ביומו, יוצאים לפעמים מוכים וחבולים, מתחילים להקשות קושיות, ולעתים, עד שמתחילים להקשות קושיות, הם נעשים חוקרים גדולים ואנשים סכלים באים להטות להם אוזן. דומים הם לאותו בעל עגלה השוכב חבוט וזוב דם תחת עגלתו ונושא דרשה לכל מי שרוצה להטות אוזן... ומי הם האנשים הבאים לשמוע את החוקרים, הלא הם גם כן מאותם שאינם לומדים חובת הלבבות, מצא מין את מינו וניעור.

לפעמים אנו נתקפים מפחד בראותנו עד כמה אנו נתפסים ברשת זו, והעצה היחידה היא כמו שנתבאר, קודם כל לדעת שאין לנו שום בטחון כנגד רוח הסכלות הנושבת בחוצות, ואז לקבוע סדר לימוד יומי בספרי מוסר, דוגמת חובת הלבבות ומסילת ישרים אשר הצדיקים העידו עליהם שבכוחם להחזיר את האדם אל הדרך הישר!

ימי חג החנוכה קרבים ובאים

ועתה הוא הזמן הנכון להתכונן בחדרת קודש לימים קדושים אלו
מבחר שייעורים יאירו לך את הדרך אל האור!

טלפון ישיר שע"י 'קול הלשון': 073.295.1337

לגישה ישירה לתיקית 'חנוכה הקישו בכניסתכם למערכת * ואח"כ מספר הקובץ: 111177 ובחרו שיעור רצוי!

קול הבינני א"ח - 072.2577726 ארה"ב - 718.686.8300
ברטינה - 0204.586.215 בג'יה - 03.300.0223

לקבלת הגיליון בקביעות
0523222222
a60263@gmail.com

לתרומות והנצחת שיעור, וכן לקבלת שיעור דברי יום ביומו, ניתן לפנות
לישירות למכון 'הבינני' ברא"ל info@machonhavineini.com

האם היה לך שינוי בהבנת עבודתך את השי"ת בשבת כביום חול?

האם לפתע הרגשת שאתה מתחבר לשי"ת - דבק בו, מאמין בו ובוטח בו?

זכה עוד יהודי להתחבר ולהתענג על ה' בעבודתו אותו מיט הבנה!
בעת שמחה או בעת שמצפים לישועה או הנצחה וכדומה,
פנה אלינו בדרכים אלו

- בעמדות 'נדרים פלוס', ביעמדות 'פלאפון: 0533191594 במס' דרך נציגנו הנאמן
- בשליחת הודעה לדוא"ל המוערכת.
- 'הבינני' ואלמדה!
- ותזכה אף לחבר, מכריז וכל אשר לכו שואף אל ה' ואל עבודתו - להתחבר אליו ולעבודו בלבב שלם!